

כנסת דברי סופרים לזכר ח"נ ביאליק, ספר חמישי / בעריכת יעקב כהן ופ. לחובר
(תל-אביב : הוצאת "דביר", ת"ש)

אָדָם וּבְהֵמָתוֹ

מאת יוסף אריכא

אותם השוורים הרומניים, שרחבם כגבהם, עטורי הוד קרנים, לא הובלו אותו שבוע לטבח. ברפת הגדולה והארוכה, שמקום בה לכמה מאות ראש, נותרו רק עשרים מהם, וגם אלה לא נועדו לקצבים הזעירים: אלה היו מקנת כספו של חיים אדירי, בעל בית-חרושת לנקניקים, וזה שחט מהם אחד או שנים לצרכיו הוא. אניה, שהובילה משלוח בהמות מרומניה, נתעכבה לרגל תקון דחוף באחד מנמלי יון, ואת מקומן מלאו בהמות מקומיות וסוריות, רעות-מראה ודלות-בשר. פשטו הקצבים זה בכה וזה בכה, סרו למושבות, לכפרי הפלחים, ושלמו בכסף מלא בעבור בהמות שהעצמות שבהן מרובות על הבשר.

הקצב נפתלי גליק ישב אותו בוקר של יום קיץ על גבי השוקת הקבוצה באמצע החצר, גבו מופקר ללהט השמש העולה, ומאפס מעשה התמכר להרהוריו הנוגים. בזמן האחרון נעשה מצבו דחוק ביותר, ומטעם זה לא נמנה הפעם עם כנופית הקצבים, שעמדו על-יד השער, התלוצצו וסחו על דברים שאין בהם ממש. מתוך הרהוריו נצטירו לפניו עיני אשתו השחורות, שנתקעו בו הבוקר לפני צאתו: „מה יהיה? איך נצא מן הסבך?...” הוא העביר את כף ידו הנוקשה על פניו, כרוצה לגרש מהם איזה צל מטריד, והביט בקנאה כבושה לעבר השוורים הרומניים המעטים, שאדירי הכרסני ואדום-הפרצוף התהלך אותה שעה על ידם, עומד וממששם, מחליקם וכורר לו אחד מהם לשחיטה. „יש יהודים בעלי-מזל” הרהר בלבו מתוך אנחה, ולפתע עקר את עצמו ממקומו, התקרב אל אדירי, כשהוא מתאמץ לחייך ולומר לו את הדברים ספק ברצינות, ספק בהתולל, מתוך תקוה עמומה, שמא יתרחש לו נס:

— מר אדירי, יושב אני וחושב, שחסד גדול היה עושה —

מיד שסעו אדירי כשפרצופו נזעם ביותר:

— לו, למשל, הייתי מוכר לך אחד מהם, מה?...

— ומדוע לו?... — חגן נפתלי את קולו — הזמנים קשים, אשה ברוך-השם

וילדים שלושה... והנה יושב אני וחושב —

— יושב וחושב!... מוטב שתחשוב על דברים אחרים! כבר פנו אלי יחסנים

גדולים ממך, ואני אינני אוהב כשמבלבלים לי את מוחי...

פרש ממנו נפתלי כשהוא מחניק עלבוננו בחובו, והוא דואב ומיצר על עצמו ונפשו עכורה עליו ביותר. הבוקר היה אטליוז ריק לגמרי. צרכיו מרובים, בעל-הבית דוחק ותובע שכר-דירה, ושטרות, שחתם עליהם בשעתם ביד קלה, זמן פרעונם הולך ומקרב... העביר נפתלי שוב את כף ידו על פניו כרוצה לגרש את המחשבות המציקות, הכניס את אצבעותיו לבין שערות זקנו השחור, ששיבה זרקה בהן, ועיניו האפורות הציצו נכחן, מלאות צער ובלי לראות דבר. מתוך אולם בית-המטבחיים עלתה המולת הקצבים והפועלים העוסקים במלאכתם, המולה מעורבת גערות, געית בקר וחרחור בהמות, הנופחות את רוחן. חלפו על פניו קצבים ונעריהם, כשהם מושכים אחריהם באפסרים את בהמתם. תנועה. המולה. צחוק וקריאות. בני-אדם טורחים ועוסקים בשלהם, והוא עומד לו בטל ומבוטל. מצא את עצמו מיותר והחל פוסע לאטו אל פתח החצר.

בשער נתקל בשמחה העגלון, כשזה מכניס תריסר עגלים, שטרם נגמלו מחלב. עקודים ושפופים רבצו על גבי רפידת שק בתוך העגלה הצרה. נטפל אליו נפתלי:

— שמע־נא, שמחה! אולי שמעת או ראית אינו „חתיכה“?

חייך שמחה:

— שמעתי גם ראיתי...

— בחייך!

— בחיי ובחיי סוסי!

— איפה? אצל מי?

— חכם שכמותך!

— נו, נו! שלם אשלם! כשם שאני יהודי!

עמד שמחה, הסיט את כובעו קמעה, סימן להיסוס, עמד ושקל בדעתו, קפץ מהעגלה, התקרב אל נפתלי כשהוא מציץ ישר בעיניו הצצה שפירושה: דע לך, כי רק למענך אני עושה זאת:

— תתן מחצית הלירה?

— לא אקפח את שכרך.

— לא, ידידי, מחצית הלירה. פרוטה לא פחות!

— טוב, אתן. וכי יש לי ברירה?

— בקצור, תזדרז, חביבי, ותשים פעמיך מיד למשקו של שלוינגר שברמת-גבע. באזני שמעתי הבוקר, כי בהמה הולנדית הוא מוציא למכירה. לפני שבוע המליטה והוא רוצה להפטר ממנה.

נפתלי מוכן היה לצאת מיד לדרך אלא שלפתע נתעכב. ספק נתעורר בלבו, אם סכום הכסף שבידו ימצא לו. הוא חזר לחצר והתרוצץ שעה ארוכה עד שהשיג גמילות-חסד מאת אחד הקצבים. בהחפזו לדרך שמע את שמחה צועק אחריו:

— שמע־נא! אל תשכה! מחצית הלירה! פרוטה לא פחות!

המשק של שלזינגר השתרע מחוץ למושבה, ונפתלי מצא את עצמו מהלך בדרך חול בין פרדסים, המוריקים מבעד למשוכות עצי שטה וצבר, ושרויים בדממה, שלתוכה נתקעות נקישותיה הקצובות של מכונת-שאיבה. החום הלך וגדל, השמש יקדה. לפתע נצנץ רעיון נאה במוחו של נפתלי. הוא הסיר את מעילו המזוהם, המכוסה כתמידים שהשחירו, קפל אותו יפה והצניעו בתוך אחד השיחים של הגדר, ופניו נהרו בהעלותו על דעתו, כי בחולצה האפורה והנקיה למראית-עין יעשה על מר שלזינגר רושם יותר טוב. את אצבעותיו הכניס לתוך שערות זקנו והעבירן כבמסרק, ואת כובעו הוריד והחזיקו לצד שוקו הימנית להסתיר בו את הכתם הרחב ביותר. ביתו של שלזינגר בנוי היה במעלה גבעה והבהיק בלבנוניתו. מתוך חלונותיו המרובים, שוילאות התנפפו בהם, נשקפה היריות. נפתלי קרב והציץ מבעד לחרכי הגדר. על גבי מרפסת רחבה ועטורת מטפסי נסמין הסבה לשולחן אשה צעירה, עוטה גלימת בוקר רחבה והיא לוגמת קפה מתוך ספל: ממולה ישב גבר כבן ארבעים ועיין בעתון הבוקר. נפתלי מחה בשרוולו את אגלי הזיעה, שבצבצו על מצחו, פסע ונכנס דרך השער הפתוח למחצה. הוא השתעל קצת כדי להסב את תשומת לבו של בעל הבית, והחל צועד לעומת המרפסת, כשרגליו חורקות על גבי שביל הצדפים. כאן הקדימתו נביחתו של „בוקסר“ עז, אשר קפץ והשתער לקראתו בכל חמתו. נפתלי גרתע, מוכן להגן על עצמו, „ממש כמו בחצרו של הפריץ...“ אלא שמר שלזינגר, שקם ממקומו, זרק הברת פיקוד נמרצת כלפי הכלב, שחזר מיד ורביץ לרגלי גברתו. בעל הבית חבש את מגבעתו וירד לראות את האיש שנטרד למשקו, ובגשתו אליו פנה בקצור נמרץ, כחושך במלים:

— כן?

נפתלי השיב בענוה ובקול רך:

— אמרו לי, שיש לו פרה למכירה.

— עוד לא החלטתי, אם למכור אותה.

— המ... ואני... כך אמרו לי. באתי מן העיר...

בעל המשק שתק רגע, וכנראה, שהחליט באותו רגע:

— טוב. בוא אחרי.

פנה והלך בלי לראות, אם זה הולך אחריו או לא. עבר אחריו נפתלי בחצר הגדולה והמרווחה, שבאמצעיתה מתנוסס שובך ליונים; חלף בין ערוגות ירק ופרחים, משתלת עצי-הדר, עד שהגיעו שניהם לרפת גדולה, בנויה בטון ולה עליית קיר — מחסן למספוא — ובתוכה, באפלולית, עמדו מזה ומזה בשתי שורות כמה בהמות, כשהן נוברות בתוך האבוסים ולועסות מתוך העלאות צלילי השלשלאות, בהן הן רתוקות. בפנים עמד הרפתן, כשהוא מנקה את הרצפה ועומס את הזבל לתוך קרונית. משראה את בעל המשק, הניח את האת והזדרז לשרותו:

— כן, אדוני?

— תראה לו את הבהמה.

תפש הרפתן באפסרה של בהמה אחת זרועה כתמי לובן ושחור, החליק בחפזו על צוארה לטיפות חטופות, ומשכה אחריו, כשהוא ממלמל אליה דברי חבה ופיוס. משהוציאה החוצה עמד והחליק שוב על חלקת עורה וסח לבעל המשק:

— עצבנית היא ובעטנית! גועה ושרויה כל היום ברוגז...

— כמובן. רוגזת על שלקחו ממנה את העגל.

נפתלי סקר את הבהמה ובטביעת-עין של בעל-מקצוע עמד מיד על טיבה. מפוטמת, שמנת-מפרקת, לא גדולה ביותר ויש בה כדי מכירת בשר באטליוזו במשך יומים. מוכן היה לקנות מיד, אלא שמהסס היה לשאול למחירה, ושם את עצמו כממשיך עדיין לבדוק אותה: הוא נגש מקרוב לראות בה ולמשש אותה בערפה ובירכה, כדרך הקצבים, אלא שזו סלדה כנראה ממגעו של הזר, הרתיעה את עצמה ושלחה בו בוריוזות מפליאה את רגלה האחורית הימנית. קפץ נפתלי הצדה, כשהוא מחייך מקורת-רוח: יחסנית שכמותה!...

בעל המשק לא שנה את ארשת פניו ופתח שוב בקצור:

— טובה בעיניך?

— המ... יש לאמר —

— אין כאן מה לאמר — קונה אותה או לא?

— הרי לשם כך באתי.

— ובכן, מחירה עשר לא"י.

— עשר לא"י?...

— אין שעתי פנויה לעמוד על המקח. תקנה אותה — מוטב. ולא — שלום!
נפתלי ראה את עצמו עומד לפני אדם עשיר ובטוח. שאחת היא לו, אם ימכור את הבהמה או לא. אדם זה לא יעמוד לדין אתו, ויש לגמור את העסק בקצור, כי אחרת יקופח המשא-ומתן. החליט איפוא לדבר גם הוא בקצור ולענין:

— מר שלזינגר, אגיד לך את האמת. המחיר גדול. בידי רק סך של תשע לירות, כל כספי. שתי לירות לויתי אצל מכיר. וסכום זה אני יכול לתת לו. גרוש לא ישאר בידי כדי נסיעה באוטו. תשע לירות... זהו כל מה שיש לי... יותר אין לי... יאמין לי מר שלזינגר... — סיים נפתלי כששפתו מרטטת קמעה, מתוך מבוכה, ועיניו האפורות מביטות בפני בעל המשק, לקלוט מעל פניו את גזר דינו, לשבט או לחסד. אבל זה לא הראה כל סימני הסכמה או סרוב. הבעת פניו לא נשתנתה. הוא חזר כמה פסיעות לאחוריו, ולפתע החזיר אליו את פניו:

— יותר אין לך?

— אין. שכה אזכה לראות את בתי נכנסת לחופה!

— תן את הכסף.

נפתלי הזדרז והוציא מכיס מכנסיו ארנק-עור שחוק וממועך, ולאחר שהוציא

ממנו ומסר לידי בעל המשק את שטרות הכסף. עמד והפך את פי ארנקו כלפי מטה, כשהוא מנער אותו יפה-יפה, כאומר: רואה אדוני, אף פרוטה אחת לא נותרה בו! בעל המשק לא שעה אליו ופנה לרפתן:

— מסור לו את הבהמה.

לאחר שהלך בעל המשק, מסר הרפתן את האפסר לידי נפתלי, והוא גחן לפרה, הציץ ישר לתוך עיניה כשהוא מחליק בכף ידו על צוארה, טפח לה על שוקה ולחש לה:

— מה לעשות, הולנדית שלי? גזרה נגזרה עליך...

ומיד לאחר אמירה זו, שהיה בה מברכת הפרידה, פנה לנפתלי:

— נהג בה בזהירות. רוגזת היא.

— תרגז לה. יש לך מקל?

— להכותה אתה אומר?

— חס וחלילה. סתם, כך אני רגיל. כשאדם נוהג בבהמה אין רע. אם מקל

חובלים בידו.

תפס באפסר, התקדם צעדים מספר, החזיר ראשו ומשך בו. הניעה הפרה בראשה לכאן ולכאן וסרבה לזוז. חיך נפתלי, הציץ בפרה וברפתן חליפות ומשך שוב באפסר:

— יאללה! אל תתעקשי!

הורידה הפרה את ראשה כמוכנה לנגח בקרניה הקצרות את כל הקרב אליה, הביטה בעיניה השחורות, המלאות, והשפילה מבט מכוון לרגליו של הקצב, העומד נטוי אלכסונית ומושך בחבל, נרתקה למקומה ולא זזה אף כל שהוא. חרה אפו של נפתלי על ההפסד בזמן, הנגרם לו בשל סרובה מחוסר הטעם של בהמה זו, והוא נגש אליה מתוך רטון ובקצה האפסר שבידו חבט אחת ושתיים על ראשה ועל פניה. פלבלה הפרה בעיניה כשריסייה מאהילים מפני המכות, נקרעים ומאהילים, נשפה בנחיריה, הוציאה את לשונה הלבנה, הניעה את ראשה לכאן ולכאן, וממקומה לא משה. הרפתן שעמד מן הצד והסתכל, סנן מבין לשניו יריקת-זעם אלכסונית, ובפנים נעים מבוז לקצב ומצער על בהמתו, שטפל בה במשך כמה שנים, קפץ ממקומו ונזף בו:

— השלך את החבל! הנח לה!

נרתע נפתלי, ואם כי הפרה היתה כבר מקנת כספו, לא פקעה עדיין זכותו של רפתן זה בעיניו, ומתוך שתיקה השמיט את האפסר מידו וקבל חרש:

— כסבור אתה, שיש לי פנאי לעמוד ולהתעסק אֶתה כאן!

— כסבור אתה, שאם תמשוך אותה בכוח תרוץ אחרֶיך?!

— ובכן מה עלי לעשות?

— לשדלה בדברים, לפיסה ולדבר אליה רכות... כך!

— חייך נפתלי:

— הבה ונראה, כמה כוחך גדול...

— הרפתן לא שעה אליו. הוא נגש לבהמה. הציץ שוב לתוך עיניה במבט ממושך כרוצה לשכנע אותה, שתציית לו: הציץ הצצה שופעת חבה ורוך, כשהוא ממלמל אליה בשעת מעשה מלים של חבה, שהיה רגיל להשמיע באזניה: את כפו העביר בלטיפה על חלקת עורה, ולאחר שטרה והכשירה, סמך את כף ידו השמאלית על גבה ובכף ידו הימנית טפח קלות על עכוזה, כשהוא מזרזה בשקט:

— זווי, הולנדיית שלי, זווי... עשי רצון קונך...

וראה זה פלא: הבהמה זזה ממקומה והחלה פוסעת לאטה בשביל המוליך

לעבר השער, פוסעת והולכת והחבל נגרר אחריה בחול כדבר אין-חפץ בו.

נפתלי נבוכך במקצת ומצא את עצמו במצב של הינוק שסרח. הוא הביט

לעבר הרפתן המנוסה במבט מלא הערצה. ומתוך רצון להפיג במקצת את רוגזו

של זו ולפייסו עמד ודלה ממוחו פסוק, שהיה שמור בו לעת מצוא:

— יודע צדיק נפש בהמתו...

— כך! זהו! — קרא הרפתן — צריך לדעת איך לטפל בה, כי אין זו בהמה

פשוטה, ערבית: בזו יש קצת שכל, ומשהתרגלת אליה הריהי מבינה אותך ויורדת

לעומק דעתך... דבר אליה רכות והכל יהיה בסדר!

יצאה הפרה את החצר ופנתה ללכת בדרך למושבה. פסע נפתלי אחריה בשקט.

כאילו חושש היה להראות לעיניה ולעכבה על ידי כך: כל זמן שהיא מהלכת

לה לתומה בכיוון הרצוי — ניחא היה לו בכך. טובה היתה ההליכה ונעימה. פעם

אחת החזירה את ראשה לעבר המשק, ממנו יצאה ושלחה לתוך חלל האויר היוקד

געיה ספוגת קובלנה וצער, מעין געית-פרידה קצרה, והמשיכה ללכת. משנכנסו לבין

הפרדסים נזכר נפתלי במעילו שהצניעו והחל מחפש אחריו. כסבור היה, שימצאהו

מיד בסבך הענפים, אבל שגה. אותו מקום נעלם מעיניו. סימן מיוחד לא נתן בו

והגדרות מזה ומזה דומות הן. החל נפתלי מתרוצץ לכאן ולכאן, מחפש פה ושם,

גוחן, חוזר אחורנית, רץ קדימה, עומד ותוהה, חוזר שוב על עקבו, בודק ומחפש,

והפרה הולכת ומתרחקת ממנו, הולכת ומתרחקת, ולמעילו אין זכר...

אגלי זיעה כבדים בצבצבו על מצחו וולגו כדמעות על לחייו. חולצתו נדבקה

לגופו. הצמא ענה אותו. וכך נאלץ לוותר גם על מעילו, שנעלם או שנגנב, „יקחהו

אופל!" זרק לעצמו משראה שהפרה נתרחקה ממנו מרחק רב, והחל רץ להדביק את

בהמתו. כשהוא עדיין מעיף עין לצדדים, שמא תתקל עינו אי-שם במעיל. והפרה,

משקלטו אזניה צעדי אדם רץ, החזירה את ראשה, הציצה בו ועמדה מלכת.

— מזל-טוב לך! — קרא אליה נפתלי, כולו נושם ומהביל — מה לך כי נתעכבת

לחכות לי? זווי, שאי רגליך ולכי! עוד הדרך ארוכה לפנינו.

עמדה זו שוב אותה עמידה סרבנית ולא משה ממקומה.

— כך! שוב נכנס בכ הדבוק?

הניעה הפרה בראשה כאומרת: הן. נכנס!

עמד נפתלי על אם הדרך מיצר ודואג, כולו משולהב וצמא, אוכד עצות. כל חכמתו נתבלעה למראה פרה סוררת זו, שיש לנהוג בה זהירות, שלא לפגוע חלילה בכבודה... עיניו נצמדו לאפסר, שנשתלב בין רגליה, אלא שחושש היה לאחוז בו, שמא יקלקל. ואם כי שעתו היתה דחוקה ביותר, כי מקוה היה להביאה עוד היום לשחיטה, העביר בכל-זאת על רצונו, זו ממקומו והלך וישב בצל שבקצה הגדר, כשהוא מחפש לו מחסה-מה מקרני השמש. החליט לשבת ולנוח קצת, מתוך תקוה, שבינתיים תשנה בהמתו את דעתה ותצא לדרך.

מסביב שלטה הדממה של שעת צהרים. האויר היה מלוהט ביותר והגגות האדומים של רמת-גבע נראו כמבעד לדוק מרטט. על פני תכול השמים עג לו נץ בגובה רב, ונפתלי, שהשתטח אפרקדן להנאתו, עקב אחריו במבטיו, כשלאות מתוקה מפעפעת ומתפשטת באבריו. השמים נראו כקרושים בתכלתם, ולאט לאט הלכו והחורו, עד שלבשו גון אפולוני-אדמדום. תרועת מכונית הבהילה אותו מנמנומו, שתקף עליו והוא קפץ כמהומם על רגליו. הפרה עמדה עדיין כנטועה במקומה. המכונית השחורה והמכריקה התקרבה מתוך צפירה ממושכת ומתריעה, מתוכה נשקפו פני הנהג היהודי, וקלסתרן של יהודי שני, שישב בין שני ערבים, האחד חבוש תרבוש והשני כפיה: שלישיה, העוסקת במכירת קרקעות והעברתם. פניהם הביעו תמהון וקוצר-רוח על מכשול חי זה, העומד על דרכם ללא נוע. הנהג משך את ידו מצפירתו, הוציא את ראשו וזרק בתרעומת כלפי נפתלי:

— מה אתה עומד כגולם?

— אדרבא, תזיז אותה ממקומה!

— שלך הבהמה?

— שלי!

— אשבור לה את רגליה...

— אשבור לך את ראשך!

היהודי בתוך המכונית פרץ בצחוק אדיר.

— ובכן קח אותה!

— איך? על כפיים?...

הנהג עשה בידו תנועת-ביטול והחליט, שלשוא יבזבו את זמנו; הוא דרך ברגלו על גבי דושת המכונית, הסיעה בתנועה נמרצת אחורנית, תוך טרטור מעלה ריח בניזין ועשן, חזר והריץ את המכונית, כשהוא עוקף את הבהמה הסרבנית וחולף על פניה לדרך. ודוקא משחלפה המכונית נמלכה לפתע הפרה, החזירה את ראשה וגופה לצד המשק וזוה ממקומה, אין זאת כי זכר העגל, זכר מעלה כיסופים הומים, נתעורר בה. היא געתה ממושכות כלפי בית שלזינגר המלבין מרחוק והחלה חוזרת בפסיעות נחפזות.

— הרי לך עסק! — קרא נפתלי וטפח בכף ידו על שוקו, נרגז הדיבך את הפרה, עבר אותה וחסס בפניה את הדרך בפשוט ידים, כשהוא מדדה לכאן ולכאן — הישש! עמדי! עמודי! הישש!...

הרכינה הבהמה את ראשה וקרניה שלוחות לפנים, ומתוך הליכה נמרצת ומאימת ביותר, כשהיא נושפת בזעם ומפלבלת בעיניה השחורות, המשיכה את דרכה, כאילו לא נפתלי עומד ומקפץ לקראתה אלא איזה זוחל, שאפשר לפסוח עליו ולעבור... — הישש!... עמדי!... עמ — — די! הישש!...

הוא הרתיע את עצמו הצדה בקפיצה מזוזות ביותר, שכן עמדה הפרה לנגח בקרניה.

רץ אחריה ותפס בקצהו של האפסר הנגרר לצדה, כרכו מסביב לאגרופו והחל מושך בו בכל כוחו, כדי לעצור בה. לבסוף, לאחר מאמצים נואשים עלה בידו לעכבה ולהחזיר את ראשה לעבר רמת-גבע, אלא ששוב עמדה לה אותה עמידה עקשנית.

— נו! נו!... איזו מין פרה את, יכנס בך הרוח!
נזכר נפתלי בגישתו המתונה של הרפתן לבהמה זו, איך הוציאה על נקלה מתוך החצר, והחליט לעשות אף הוא כמעשהו ולנסות דבר אליה. בזהירות קרב לפרה ובידו השמאלית, שלא אחזה באפסר, החל מלטף את גבה, ותוך כדי כך הציץ לתוך עיניה הצצה רכה, כשהוא מחייך אליה בלבביות רבה וממלל בלשון רכה:
— הולנדית חביבה שלי! אל-נא תרגזי ואל תעשי קונצים; במיטב כספי שלמתי בעדך, בשארית פרוטותי האחרונות... ואם טענות יש לך, מוטב שתביאי אותן לפני רבוננו-של-עולם ואל תגרמי צרות לבן תמותה פשוט, שאשה לו וילדים ולפרנסה הוא צריך... אל תתעקשי, הולנדית חביבה שלי, וזווי בבקשה, זווי...
גלגלה הפרה בעיניה השחורות, השפילה אליו מבטיה. וקשה היה לו לעמוד על פירושם, אלא שהוא המשיך ללטפה וסבור היה, ששתיקה זו מתוך הכנעה ודאי יש בה מקבלת הדין, ומכיון שכך עמד והוסיף:

— רואה אני, הולנדית חביבה שלי, בהמתי הנחמדת, רואה אני בעיניך, שמבינה את אותי יפה-יפה ושאין לך כל טענות אלי, ולפיכך הריני מבקשך בכל לשון של בקשה: זווי, זווי! כבר הגיעה השעה!

אם מראהו המעומעם של העגל, שנעשק ונעתק מדדיה, עלה וצף שוב בזכרה או שריחו של האיש הזר, שקרב אליה יתר על המדה, הוא שגרם לכך — הפרה זקפה לפתע את אזניה, נשפה נשיפות מבשרות זעם, ולפתע עקרה את עצמה ממקומה בחפזון כה נמרץ, שנפתלי נאלץ לרוץ אחריה בכל כוחו. קצה החבל שהיה כרוך עדיין על אגרופו הקפוץ נהדק וחתך בבשר ידו כבאיזמל חד. עוד הוא מנסה לעצור בה ולרסנה והפרה השתוללה, עמדה על רגליה הקדמיות, כשהיא מרימה את עכוזה ושולחת את רגליה האחורניות בבעיטה לתוך חלל האויר, בעיטה שבכוחה להמית שור ומכל שכן בן-אדם, ולאחר שחזרה פעמים אחדות על תרגיל זה, כנראה מתוך

רצון להפטר מהקצב האוחז באפסו, החלה דוהרת מתוך שעט־רגלים עז דָּהֶרָה מהירה ושוטפת ביותר לאורך הדרך, סמוך לצברים. נפתלי נאלץ לרוץ אחריה, ותוך כדי ריצה עשה תנועות נמרצות ומעוגלות באויר, כדי לשחרר את ידו, והוא לא רק רץ אחריה אלא כמו מועף ביעף ורגליו נוגעות ולא נוגעות בקרקע. וברגע האחרון, כשעלה בידו לבסוף לשחרר את ידו מהחבל, הוטל בכוח רב על גבי קוצי הצברים הדוקרים, שנתקעו בפניו, בידי וברגליו ובכל גופו... הפרה המשיכה במרוצה המטורף, כשדדיה מתנועעים והיא שוטפת, מעפרת ומקרטעת ברגליה, עד שנעלמה במורד הדרך המוביל לרמת־גבע.

עלוב ביותר היה מראהו של נפתלי לאחר שקם מתוך רבצו, שרפדה לו בהמתו. קוצים שנונים למאות היו תקועים בו, בעיקר בצדו הימני של גופו, מהם שלמים ומהם שבורים ומהם רבים סמויים לגמרי מן העין... גופו נחבל מעוצם הנפילה ואבריו כאבו עליו.

— אוף! — נשף לתוך חלל האויר, כואב ותמה גם יחד — שוב נכנס בה הדבוק! אין זו בהמה אלא גלגול! שמעתי בקולו של אותו רפתן, דברתי אליה רכות, והנה זה שכרי, שקבלתי ממנה!

הוא החל טורח ושולף את הקוצים הצהבהבים, שהשאירו אחריהם נקודות דם. מיד נזכר, שאין השעה, שהבהמה ברחה ממנו, כשרה לכך, תפש את כובעו שנכפש בעפר, נָעַרו, חבשו לראשו והחל ממחר לרמת־גבע, כשתנועות גופו מביאות את בגדיו לידי חכוכים, המזעזעים את הקוצים ומכאיבים לו ביותר. הוא נשך את בשרו בשניו ועיניו התשוטטו בין בתי רמת־גבע ורחובה הראשי. ולבסוף ראה אותה עומדת ליד מגדל המים, עומדת לה שקטה ומעלה גרה כאילו לא קרה דבר.

הוא הלך וקרב אליה כשהוא מלא חֶמָה. לא בהמה אחת עברה תחת ידו ולא אחת הוביל לטבת, ואילו זו, יחסנית הולנדית שכמותה, תפח רוחה! — מין דבוק נכנס בה והריהי מתעללת בו, כשאין לבו הולך כלל וכלל אחרי הרפתקאות! ספק גדול הוא, אם יעלה בידו להביאה עוד היום לשחיטה, וכבר נתיאש מכך, אלא שרצונו עז היה לראותה כבר רתוקה ברפת של בית־המטבחים ומחר, אפ־רצה־השם, מחר יפקיד אותה בידיים נאמנות ולא תוסיף עוד למרר את חייו!

בינתיים קרב בזהירות אל הפרה, גחן לתפוש בחבל ואת עיניו לא גרע ממנה, כי חושש היה, שמא תכבדהו בבעיטה. הוא קשר אותה לגדר בית סמוך, כי צמאוונו הציק לו ביותר, והוא הלך ודפק על דלת הבית. אשה זקנה פתחה לו ותממה על מראהו הפרוע.

— פרה הובלתי וזו הפילה אותי לתוך הצברים...

— אוי ואבוי! לתוך הצברים?...

הזקנה הזמינה אותו פנימה והביאה לו מי קרה. ישב נפתלי על קצהו של

כסא, ובלגמו מתוך הכוס נתקלו עיניו בארשת פניה של הזקנה. ארשת מביעה רחמים, כשהיא עומדת ונדה בראשה, ולפתע קשה היה לו לשאת השתתפות זו בצערו. צער של אדם מבוגר ובריא שנקלע לכאן בעטיה של פרה סרבנית, והוא קם ממקומו, הודה ומהר להתחמק וללכת.

בחוץ קדמוהו שוב השמש היוקדת, רחוב ריק, תריסי בתים מוגפים, ובדידות צורבת, היוצקת לאות לתוך האברים. פצעיו הכאיבו לו. דומה, שכל הנקודות הפצועות בקוצים הצטרפו לכויה אחת גדולה ומענה. כויה צובטנית, מרגיזה, שדלתה את צערו הכמוס מנבכי נשמתו והדחיקה אותו לתוך גרונו עד לבכי, להתיפחות; דוק של דמעות נתלה בעיניו, בריסיו, ונגד רצונו התפרצה אנחה מעמקי חזהו הרחב; לא היתה זו אנחה על צער אבריו, אלא כמיהה לפורקן מתוך התלבטותו ומצוקתו הכללית. הוא ערג לאשתו, לילדיו, לנשל מעליו את בגדיו הצואים, להתרחק, להשכיח ממנו את רישו, להטיל את גופו לתוך מטתו ולהרגיש, איך כף ידה של אשתו צונחת עליו בחשאי, מעבירה אותה בלטיפה על ראשו, גוחנת עליו ושואלת חרש בקולה המרגיע והמרעף נחומים: „כואב, נפתלי, כואב עוד?...”

ומשהגיע להרהורים אלה מצא לפתע, שיש טעם ליסורים, רוחו לבשה עון והחלטה נמרצת, כאותו גמל במדבר, שהרגיש במעין מים מפכה, ובתפשו בחבל, שהתיר קצהו מהגדר, פקד על בהמתו:

— יאללה! בלי קונצים!...

הפתיעה אותו הפרה וזוה ממקומה. הוביל אותה נפתלי לאורך כל הרחוב, הוציא אותה מחוץ למושבה, עד שהביא אותה לפכיש החלק, המצופה אספלט מבריק ונראה כנהר המשתפך, העולה ויורד בין הפרדסים. עמדה הפרה, הרימה ראשה, הסתכלה במכוניות הרצות משתקשקות וצופרות — תנועה משונה של חיות, שלא ראתה אותן זה זמן רב — הביטה כמהוממת ולא זזה ממקומה; חששה לעלות על גבי הכביש ולצדו סרבה ללכת. עמד נפתלי והטיף לה מוסר, הפיל תחנוניו לפניה, דבר רכות, גם צעק, אך ללא הועיל. „שוב נכנס בה הדבוק”. לבסוף פקעה סבלנותו. הוא קפץ לעבר הפרדס הסמוך, חפש ומצא כלונס והחל חובל בבהמה, כשהוא מורידו על גבה, ראשה, רגליה וצלעותיה; ומשהתחיל להכותה התעוררה בו חמתו עד להשחית, ועם כל מהלומה שכבד אותה גדל קצפו והוא לא ראה לפניו שום דבר חוץ מן הכלונס המועף ומורד ומן הבהמה הסרבנית, המניעה את ראשה תחת מטר המכות ואינה זזה ממקומה. וכך לא הרגיש במכונית ההדורה, שנתעכבה לצדו השני של הכביש, ומתוכה יצא אנגלי גבוה וכחוש, לבוש אזרחית, ובעוד מקטרתו נתונה בפיו אלכסונית הופיע פתאום לפניו, תפש בידו והשמיט את הכלונס בכוח ארצה. נפתלי הציץ בו במתערב החצוף ומיד ראה והכיר, שכאן עומד לפניו לא מי־שהוא, אלא אחד מאותם הבנים של הגנע השלט, וכל קצפו התנדף מתוכו כהרף־עין; הוא הביט מתוך הכנעה בגוער בו, ומתוך כל מטר הגדופים, שירד עליו באנגלית, לא

הבין מלוא אחת: אבל בשעה שזה הוציא את סנקסו ופנה אליו בשאלה, הבין מיד, במה דברים אמורים, וכמי שכפאו שד פירש בשמו, בשם משפחתו וברחוב מגורו. האנגלי רשם כל אלה בפנקסו, החזירו לתוך כיס מעילו ופרש ממנו בזרקו לו מלים, שמשמעותם היתה בודאי: „אני אאלפך בינה כיצד להתיחס לבעלי-חיים...”

עמד נפתלי נדהם ומשומם: הרי לך צער-בעלי-חיים'ניק! צר לו על בעלי-חיים, ואילו על צערם של הבריות מי שם אל לב?... כל מדוי מצרים, רבוש'ע, מוטב שיחולו על ראשו ועל ראשה של בהמה זו גם יחד! והוא גחן, תפש בכלונס והתחיל ממטיר שוב מהלומות-רצח על בהמתו. שעמדה לפניו כלועגת לו ולמהלומותיו. רק לאחר תלאות מרובות עלה בידו להביאה עם חשכה העירה ולכלוא אותה ברפת של בית-המטבחים, כשהוא מקלל את יומו.

אותו לילה שכב נפתלי עד שעה מאוחרת במטתו כשהוא מעורטל, אשתו עומדת על ידו וטורחת להוציא מבשרו את הודי הקוצים שנשתירו ומורחת את בשרו במשחה מעלה ריח חריף. תוך כדי טפולה בו גחנה עליו מפעם לפעם: „כואב, נפתלי, כואב עוד?...” ומגע ידה, מגע אצבעותיה הרכות, הנוטפות נחומים ורוך, השכיחו ממנו את מרירות מאורעות היום, והוא התמודד תחת ידיה כילד מתפנק בחיק אמו ונאנח אנחת הרווחה ממושכת.

בחצר בית-המטבחים התשוטטו רק קצבים אחדים, שהקדימו לבוא, התהלכו פה ושם כשהם בודקים וממשימים את הבהמות העומדות למכירה וקבלו על המחירים הנפרזים. משנודע להם, כי אותה בהמה הולנדית טובת-המראה נפלה בגורלו של נפתלי, הקיפו אותו בדברים טובים, לא בלי אבק קנאה:

— „חתיכה” הגונה!

— בר-מזל!

— לא בכל יום מתרחשת מציאה כזאת!

קדרו פני נפתלי. חושש היה לעין-רעה. והוא לוחש לעצמו בחשאי ג' פעמים רצופות כתריס בפני העין הרעה: „מלח באף, פלפל בעינים...” ורק אחר כך השיב כמי שכפאו שד:

— וכמה צרות גרמה לי, עד שהבאתי אותה לכאן!

עמד וסח להם פרטים, איך קנה אותה, ואיך הטילה אותו לתוך הצברים, ואיך התעקשה בכל פעם, ואיך נטפל אליו אנגלי ורשם את שמו ובודאי שיביא אותו לפני כסא המשפט... הקשיבו הקצבים, העירו לו מה שהעירו ועיניהם לא פסקו מלחמוד את בהמתו. כשנשאר לבדו זרק לה לבהמה בכת-צחוק של נצחון:

— ובכן, הולנדית שלי, מה שלומך? התעקשת ולא הפצת לבוא. נו, בודאי, אין כל פלא בכך... כי מי הוא זה ואי הוא זה הרוצה ללכת לשחיטה... אך מה

לעשות, הולנדית שלי, ולכך נוצרת.. אבל הפעם כבר יצאת מרשותי ותכנסי לרשותם של מלאכי-חבלה אלה, המחכים לך...

והוא הצביע כלפי חבר פושטיה-העורות, שעמדו על-יד השער, לבושים בגדי עבודתם המשומנים והנודפים ריח רע, כשהם משחזרים בינתים את סכיניהם, מכינים את החבלים, בהם עוקדים את הבהמות, ומחכים להתחלת עבודת יומם. אחד מהם, ראש החבורה, שמריל גוך, בחור גברתן ושמן, שעניו השחורות שקועות כרוחצות בשומן, נטל אנקול ונקש בו על גבי אחד מעמודי הברזל התומכים בשער שלש נקישות קולניות, שקולן מהלך מקצה התצר לקצהו ומודיעות על התחלת העבודה. הקצבים תפשו איש-איש באפסר בהמתו והובילוה לתאי השחיטה. מהבנין הסמוך יצאו השוחטים לבושי חלוקים אפורים, כשהם נושאים את החלפות הארוכים, והם מבריקים בידיהם לאור השמש, כחברות שלופות בידי יוצאים למלחמה.

תפש גם נפתלי באפסר בהמתו, הוציאה מתוך הרפת והובילה דרך החצר, כשעיני קצבים מלוות אותו בקנאה, והוא לוחש לעצמו תוך כדי הליכה את לחשו על המלח ועל הפלפל, משהגיע עד לשער של תא השחיטה הימני, נתעקשה בהמתו, כדרכה, אלא שהפעם שנתה במקצת ממנהגה וסרבה לא מתוך צמידה, אלא השכיבה את עצמה, כאומרת: לא אזוו מכאן וחסל! פנה נפתלי לפושטי העורות, שהמתינו לה כדי לעקדה, הצביע עליה ואמר להם ספק בתחנונים, ספק בהתול:

— שוב נכנס בה הדבוק... כוחי כשל כבר ואינני יודע מה לעשות בה... שמא תואילו אתם להכניסה פנימה?

יצא שמריל גוך, פסע פסיעות מספר, גחן כמחיה קידה לבהמה ופתח:

— שלום, שושנ'ק! הואילי-נא במחילה מכבודך וקומי!

פרש נפתלי הצדה ועמד לראות, במה כוחם של אלה גדול. נתאספו גם קצבים אחרים לראות בסרבנית. ביתר תאי השחיטה עמדו פושטי העורות, עקדו בהמות זו אחר זו ומסרון לטבח, ואילו זו ממקומה אינה זזה. נסו עליה את כל התחבולות המנוסות והבדוקות, כדי להקימה על רגליה: נתנו את זנבה בין שני מקלות-עץ ולחצוה כמו בצבת: המטירו עליה מהלומות; תקעו לתוך אזניה: הבעירו קש על יד עכוזה, ואילו זו עמדה בסרובה. אנשים אלה חשודים היו בעיניה של הבהמה, ונחרות השוורים הטבוחים הטילו בנפשה אימה סתומה, מעומעמת.

אותה שעה נודמן לחצר הקצבים, נחום בלופר, הסתכל זה בכל הכרכורים והטרחות, שטרחו הכל למען הקים את הבהמה על רגליה, ופרץ בצחוק. חרה בו אפו של שמריל גוך ופתח עליו במלא פיו:

— חמור! מה אתה עומד וצוחק? נבלה זו מעכבת אותנו למעלה משעה

ואתה פוער את פיך וצוחק!...

הסיט נחום את כובעו הצדה, עיניו הגחכניות הבריקו מתחת למצחו המקומט,

והשיב בשקט:

— אינך באמת אלא חמור, אם אתה מתעסק בה שעה ארוכה! הבה נראה, כמה זמן אתעסק בה אני... קודם-כל, הואיל-ונא כולכם וסורו אחורנית, מאחרי גבי. פנו את המקום, שבהמה יחסנית זו לא תראה, כי מישוהו עומד לה למכשול בדרך, ואת השאר הניחו לי!

עמדו הקצבים ופושטי העורות ועמדו כולם צפופים מאחרי גבו של נחום ותקעו בו את עיניהם מתוך סקרנות מרובה. אותה שעה גחן פתאום נחום על ארבע ובמרוצה השתער על הבהמה מצדה האחד, כשהוא פורץ בשטף נביחות דחופות של כלב עז-נפש, המשתער על קרבנו; וכה הצליח לחקות בקולו נביחתו של כלב סוער, עד שלא נחה דעתו ובשטף ההשתערו עמד ותפש בשניו בקצה אזנה של הפרה כנושך בה. נפלה אימתו של ה"כלב" על ההולנדית, ומשראתה לפניה דרך פנויה. קפצה על רגליה ופרצה ישר לתוך תא השחיטה כמבקשת לה מפלט.

פרצו הקצבים בצחוק מרעיש אזנים:

— הרי לך נחום בלופר!

— שד משחת!

וזה קם ונער מעל בגדיו את האבק, כשהוא סוקר את כל הקהל במבט של נצחון, נגש לשמריל וטפח לו על גבו:

— אצלך, הביבי, הכוח! ואצלי — המוח...

נדחק נפתלי ונכנס לתוך תא השחיטה לראות, מה יעשה בבהמתו לאחר שכבר הכניסוהו. ומה התפלא לראות, איך פושטי העורות עדיין מכרכרים סביבה מתוך מאמצים לעקוד אותה. הפרה עמדה עמידת איתן, כשהיא פושקת רגליה הקדמיות. מגלגלת את עיניה שטופות-הדם ומנחיריה פורצת אותה נשיפה מברשת-זעם, שנפתלי כבר עמד על טיבה אתמול... על גבי עורה ניכרו עדיין סימני המהלומות, שנחתו בה, ולבו של נפתלי נתמלא פתאום רחמים בראותו אותה כך, עלובה, זועמת ועומדת על נפשה...

שמריל התכופף, כשערפו השמן מאדים, והרים את רגלה של הבהמה להכניסה בעניבת החבל, כדי לסבכה אחר-כך ולהכריעה לטבח כמשפט העוקדים, אלא שהיא בעטה בו ואלמלא קפץ הצדה בעוד מועד, היתה פגיעתה רעה. אף נראה, שפגעה במקצת ברגלו, למעלה מברכו, שכן התקצף ביותר וחבט לה על פניה באגרופו:

— טפו, נבלה שכמותך!

הקניטו דבריו אלה את נפתלי:

— אל תכה אותה...

התאנף בו שמריל:

— צא מכאן, כי גם כך ארביץ!

לבסוף הצליחו להכניס את רגלה לתוך העניבה, העבירו את החבל לרגל השניה ושלבוה בו, וכך עשו גם לשתי רגליה האחוריות ומתחו יפהיפה את החבל, עד

שקרבו הרגלים זו לזו ונדמה היה, שאין הבהמה עומדת על ארבע אלא על שתיים. אז רמו שמריל לחברו ושניהם יחד הסמיכו את כפות ידיהם על גבה ובטנה של הבהמה ובתנועה אמיצה הדפו אותה בבת־אחת: מאין לבהמה כל אפשרות להזיז את רגליה נתהפכה ונפלה ארצה מתוך הבטה אדירה על קרנה ושברה אותה בקול נפץ, והריהי מוטלת עקודה, קרנה מדולדלת ושותתת דם, ולשוא היא מפרכסת ומתאמצת לנתק את אסוריה... פושטי העורות קפצו וגהרו עליה. כדי להכביד עליה בנטל גופם, ושמריל טפח לה בכפו הרחבה על עינה וסנט לה בלשונו:

— שושנ'קה! הכיני עצמך לחופה ולמעשים טובים!...

תפש אותה בקרנה האחת, ובמקום השניה, שנגדעה, תפסה בלסת העליונה סמוך לנחיריה, השעין את ברכו האחת בגופה ובכוח רב הטה וכפף את ראשה אחורנית, עד שנמתח צוארה כקשת דרוכה: אחד מרעיו שלף אה סכיננו וגרד את השערות מעל צוארה, גרד ושפסף, עד היות המקום חלק למשעי, בעוד השוחט עומד על גבו וממתין, חלפו בידו ובפניו סימנים של קוצר־רוח. לבסוף גחן השוחט, תפש בידו השמאלית את עור צוארה של הבהמה ובשניה העביר את החלף בזריות מאומנת הלוך ושוב כמה פעמים, ומיד נרתע לאחוריו, כשזרועותיו מאדימות ומותזות בדם; עור הצואר הפרוס מזה ומזה הלבין רגע במקום החתך, הקנה, הושט והעורקים שסועים לשנים, והדם קולח ומזנק, בעוד הבהמה מבליטה עיניה כתמהה על מה שארע ונוחרת מתוך מחנק הולך וגובר, נושפת אימות מתוך מאמצים נואשים לשאוף רוח, מסביב לה גדלה שלולית הדם, ובעודה מפרכסת ומחרחרת נטפלו אליה פושטי העורות, קשרוה למנוף, הרימוה קמעה והסיעו אותה לתוך האולם, כשראשה מתחבט ברצפה, הדם נגר ממנה על עיניה ואזניה, לשונה משורבבת החוצה, הדוקה בין השנים, והיא מפרכסת עדיין ומרעידה את השרשרת ואת פסי ההסעה המתוחים למעלה. משהובאה לאולם שאף נפתלי רוח לרווחה. מעכשיו אין לו אלא לעמוד ולהשגיח שפושט העורות יעשה את מלאכתו באמונה ולא ישים חלילה איזו חתיכה בכליו. בהמתו נפלה בגורלו של שמריל דוקא, ושמריל זה טעון שמירה מעולה, כי אין כמוהו מיטיב להערים על הקצב ולשלול את שללו, אפילו ישגיחו עליו בשבע עינים. נגש שמריל למלאכה, כשהוא מעיף עין על נפתלי, עין ערומה ונוקבת, שיש בה מן הביטול והאזהרה גם יחד ופירושה: יכול אתה לעמוד כאן אפילו מן הבוקר ועד הערב ואני על שלי לא אוותר... יהא לך סמוך ובטוח בכך!

ראשית מעשהו של שמריל היתה להפריד בסכיננו את הפרקים שבין הרגלים לברכים, ובמקום שהתקשה הניף את גרזנו וחסב כחטוב בעץ, ומעשה זה נעשה מתוך מחשבה תחלה, הוא נטל את פרקי הרגלים הכרותות ושם אותם מזה ומזה מתחת לגופה של הבהמה המוטלת על גבה, שם אותם כחפיס־עץ, שתהא הגופה מונחת כראוי ולא תזוז ממקומה, ורק לאחר־כך התכופף והחל פושט את עורה, החל מדריה, בטנה וצלעותיה. אחר־כך משך בשרשרת המנוף, עד שהורמה הגופה ונשארה

תלויה באויר. כאן המשיך לפשוט את עורה מצד הגב, כשהוא עושה את מלאכתו בזריזות ומסריד יפה בין העור לבין הגופה, עד שהופיעה מבריקה בבשרה הורדרד-ירקרק ושריריה עדיין רוטטים ומוזעזעים את האברים, כממשיכים לחיות בפני עצמם. סיים שמריל לפשוט את העור והטילו לרגליו כסחבה מלוכלכת. נטל את סכיניו וחתך חתך אחד לאורך כרסה של הגופה, וחתך שני לרחבה של הכרס סמוך לצלעות עד לחוט השדרה, בהפרידו בין החלק הקדמי של הבהמה לבין החלק האחורי. ובעשותו כך נראתה קיבתה הגדולה של הבהמה מתנוצצת בגוון כחלחל; בחש שמריל בסכיניו בתוך הכרס, הפריד את הקיבה והשמיטה ארצה לרגליו, כשמעיה האפורים-ירקרקים מקופלים יפה על-ידה, ומתוך שלא נזהר וחוד סכיניו פגע בקיבה, בצבץ ונשפך חוצה תבן צהוב שטרם נתעכל, תבן מהביל, שריחו כריח תבשיל טעים. וכאן הגיע לריאה, לכבד, לטחול ולכליות, הדבוקים עדיין לגופה, ועיניו חולפות על כל אלה בחמדה, אלא שכאן עומד נפתלי ומשגיח עליו...

עמד שמריל להשהיז סכיניו ושם עצמו כאינו מבחין בו בנפתלי כלל וכלל, הסתכל בחבריו העוסקים כל אחד בפשיטת עורה של בהמה, הביט אל עוזרי הקצבים המתרוצצים טרודים, משולהבים ומלוכלכים כשדי בלהות בתוך ההמולה, בין הבתרים הדם והרפש, ונושאים את הריאות לבדיקה בחדר השוחטים, ורק לאחר שהביט לכל צד ועיניו קלטו מה שקלטו הפנה את ראשו כלפי נפתלי והצטחק אליו, כעומד רק ברגע זה על נוכחותו:

— אה! שלום לך! כאן אתה עומד?

— ואיפה עלי לעמוד?

— אה! שומר אתה עלי...

— למה לי לשמור עליך?...

— סתם ככה. מי אינו חושד בכשרים שכמותי... חא-חא-חא...

חייך נפתלי:

— וכי מי זה יחשוד בך, שמריל?

שמריל גחן לתוך חלל גופה של הבהמה, הוציא את הריאה, הכבד ושאר האברים הפנימיים, תלה אותם על גבי אנקול, וכאילו לתומו, דרך משחק, התכופף אל דדיה של הבהמה ובכוונו יפה את הפטמות לצד נפתלי, העומד על גבו, סחט אותן בחזקה ושני סילונות דקיקים של חלב נתזו והצליפו ישר בפניו של נפתלי פגעו בעיניו וסנורו אותו, בו ברגע ששמריל חתך בזריזות מפליאה חתיכה ראויה להתכבד והטילה אל רעו, שעמד במרחק כמה פסיעות, והלה נשא את שללו למקום שנשא... מחה נפתלי את החלב מפניו ומעיניו, סקר את שמריל במבט עוין וחושד ומצאהו עומד מחייך וממשיך בעבודתו. התקרב נפתלי, בדק את הגופה ומצא אותה בשלמותה, אלא כשהעיף עיניו ונתקל בכבד המקופח, קדרו פניו:

— תשיב לי את חתיכת הכבד שחתכת!

החזיר שמריל פניו לרצו ובאגודל ידו הצביע מעל לכתפו:

— מהו מבלבל את המוח?

נפתלי חזר ותבע את שלו:

— תחזיר לי את החתיכה ואם לא, אקרא אותך למנהל!

שמריל נעץ בו את עיניו הקטנות:

— ראית שחכתתי?

— איש לא היה פה חוץ ממך ואתה התזת לי בפני!

— ובכן?

— ובכן, אל תתחכם ותחזיר לי את שלי!

— ואם לא, תקרא אותי למנהל?

— אקרא!

שמריל קרב אליו ומרח לו בכף ידו המלוכלכת על פניו:

— רוץ, שמנדריק! רוץ למנהל!

כבש נפתלי את זעמו בחובו, נרתע ולא השיב דבר. חושש היה לזוז ממקומו. שמא יקופחו גם האברים האחרים. ההליט לתבוע את עלבונו אחר-כך. הוא נגש לברז לרוחץ את פניו, בעוד זה מחייך וקורץ בעיניו. אותה שעה עבר השו"ב לראות בריאות התלויות, התעכב על-יד ריאת בהמתו של נפתלי, משש בה, בחן ובדק, ולבסוף פנה אל נפתלי, שעמד על ידו בנשימה עצורה, כחושש לבשורה שאינה משמחת:

— שא את הריאה לשם.

בידים רועדות ובלב כבד הוריד נפתלי את הריאה. „לשם” — פירושו בדיקה נגד סרכה וחשש של טריפה... הביא נפתלי את הריאה והניח אותה על שלחן-השיש שבחדר השוחטים ונאנח בקול, למען תגיע אנחתו לאזני הרב הממונה על השוחטים. הרב — יהודי עדין, בעל פנים רזים ומעוטרי זקן-שיבה קלוש — רמו לשו"ב הבקי במקצועו, יהודי עב-זקן ובעל הבעת פנים זעומה ביותר, שזכה בפי הקצבים לכנוי „הגזלן הקר” ורגיל היה לראותם, את הקצבים, כשהם עומדים ומרטטים מפחד ופניהם לובשים הכנעה ובקשת רחמים. גם נפתלי עמד לפניו אותה עמידה עלובה, כשהוא קודר ומודאג ביותר; הוא פנה אל הרב בקול חלוש כעומד על נפשו:

— רבי, כל כספי השקעתי בה...

והרב:

— נו, נו...

— רבי, אם חס וחלילה... — קולו נחנק בגרונו.

והרב:

— נו, נו... השם ירחם.

קצרה רוחו של השו"ב:

— נרְנוּ! נפתלי!

גחן נפתלי על הריאה, שם בפיו את הקנה המלוכלך בדם והחל נושף בו בכל כוחו. התפשטו תאי הריאה הורודים, האדמדמים, התפשטו והתרחבו, כשהם מגדילים פי שלשה את הריאה, עד שהפכה וקבלה מראה אבן-שחם, חלקה למשעי ונאה לעין. נטל הרב ספל מלא מים פושרים, שהוגש לו, והחל יוצק על גבי הסירכה, שצבעה השחיר במקצת, והשו"ב החל קולף לאט-לאט ובנחת את הקרום מעל פניה, קולף בזהירות לראות, אם יבצבץ הדם מתחת לרקמה, ומטיל בשעת-מעשה עין נוקבת בנפתלי, שלא יתרשל חלילה וינפח כראוי את הריאה. עמד נפתלי והוסיף לנפח יפה-יפה כשפניו מסמיקים מהתאמצות והוא מעביר בינתיים את מבטיו מפני השוחט אל פני הרב, לקלוט מעליהם הבעת רחמים כל שהיא.

לבסוף סיים השו"ב את בדיקתו ונפתלי עצר את נשימתו בחובו, כאילו חושש היה, שמא ירגיז חלילה את ה"גזלן הקר", והוא מציץ בפניו כבעיני כלב מוכה ולבו מתפעם בו ברהיטות יתרה. הרים השו"ב את ראשו ופנה לרב:

— נו...

פרש הרב לקרן-זווית והשו"ב אחריו. עמד נפתלי ואגלי זיעה התגלגלו מעל פני מצחו: „עסק ביש... אם אלה מתיעצים, סימן רע הוא... הה, רבונר-של-עולם! אל-נא תיסר קצב עני ואביון!“... חיור היה ומאימת פסק-הדין רעדו ידיו כמעט. הוא ראה בחרדה, איך שניהם טוענים, מנענעים בידיהם, מתנצחים, מביאים פסוקים וראיות, וקולו של השו"ב עולה ומתגבר על קולו הרך של הרב, אלא שהרב מתרגש ביותר... חלפו רגעים כנצח. לבסוף חזרו שניהם בפסיעות קטנות והרב פסק, בלי להביט בפניו של הקצב:

— כשר!

דמעות נתקשרו בעיניו של נפתלי:

— רבי... הצלת את נפשי... רבי!

— נו, נו... לך!

נראה, שדעתו של הרב לא היתה שקטה ביותר.

תפש נפתלי את הריאה בשתי ידיו ומהר להחזירה למקומה. נתקלו עיניו בכבד והבחין, כי בהעדרו חתכו ממנו חתיכה שניה... ברגע הראשון בערה בו חמתו עד להשחית, והוא פחד להטפל מיד לשמריל, אלא קם והחל מצעק לתוך חלל בית-המטבחים:

— חבר גנבים! רוצחים! את דמי אתם מוצצים כעלוקות הללו!...

נפלו דבריו לתוך הרעש וההמולה שמסביב ונבלעו ללא כל הד. הבריות טרודים ועסוקים כל אחד בשלו, התרוצצו בלי להתעכב ובלי להקשיב. מעשים שבכל יום. ירק נפתלי לתוך האויר כיוורק לתוך פרצופו של אויבו בנפש זורק לעצמו דרך ויתור: „מילא! כפרה על כל עוונותי!“

אותה שעה הופיע על סף בית-המטבחים הרופא הנוטרינרי, כשחלוקו הלבן

מבטיח ביותר בין הקצבים העוטים בגדים שחורים וכהים. הוא ספק כף אל כף ואחד הפועלים הזדרו להשיט לו את סכינו. לראשונה פנה הרופא והחל בודק את האברים הפנימיים, שנתלו על גבי האנקולים בשורה ארוכה. הוא עבד מתוך שגרה, וחתך בכבד, בלב ובריאות, כשהוא משליך את החלקים הפסולים והנגועים במחלות לתוך הדלי שבידי הפועל, ההולך אחריו לשרתו.

והנה נגש הרופא לבדוק את אברי בהמתו של נפתלי. נפתלי, שעקב אחריו, נזדרז והתקדם כדי שתי פסיעות ועמד לראות מה יעשה בשלו. בדק הרופא את הכבד ולא מצא כל פגם. אחר-כך הרים את סכינו כלפי הלב הרוד, המכוסה שכבת שומן לבנה, חתך בו לארכו, כשקלוח דם שחור נתז מתוך תאיו. רגיל ומנוסה בכך, הבחין מיד בתולעים, חתך עוד חתך לרחבו ופקד לפועלו:
— להחרים!

מיד הוטל הלב שורץ-התולעים לתוך הדלי. משראה נפתלי את דבר החרמת הלב לבשה אותו חרדה והוא מהר והסתכל מתוך חרדה רבה בבשר בהמתו. הפך בו מצד לצד ומנוחתו נשללה ממנו.

כעבור שעה, שארכה מאד בעיני נפתלי והסבה לו ענויים של צפיה וקוצר-רוח, התקרב הרופא, כשחלוקו הלבן מכוסה כולו כתמי דם ורפש, פניו רציניים, והוא הולך ובודק את הבהמות לפי הסדר, עד שהגיע לזו של נפתלי. כאן התעכב לשאוף רוח ולנוח קצת, מחה את ידו המלוכלכת בכנף חלוקו, טרח והוציא סיגרית. נזדרז נפתלי והצית לו גפרור משלו:

— בבקשה, דוקטור!

— תודה. מעשן?

הרופא הושיט לו מהסיגריות שלו.

— הממ... כן... תודה רבה, דוקטור! תודה רבה!...

ובהגיש לו הרופא את סיגריתו להצית בה אש, הבחין בידו הרועדת של זה בפניו השרוטים, שהיו אותה שעה חיורים מאד ובעיניו להטה החרדה. הרופא בחן את הקצב במבטיו, אחד מרבים, שבהם הוא נתקל יום-יום, נושא טרחם ומשאם, ותוך כדי פלטו את העשן דרך נחיריו פנה אליו כדבר איש לרעהו:

— מה השריטות בפניך?

עמד נפתלי וסח לו בקצור א.ת. פרשת קניית הבהמה וההרפתקאות, שהיו כרוכות בהובלת הפרה, עד שהביאה לכאן, לבית-המטבחים. פרה סרבנית כזאת לא ראה מימיו. מטורפת. מין דבוק נכנס בה!

חיך הרופא, ספק מקשיב לספורו ספק לא. הוא זרק את זנב הסיגרית ונגש לבדיקה, מלא מרץ ומזרון, בעוד נפתלי עומד כעל גבי גחלים, נרגש מן השיחה הקצרה, שזכה בה הרופא, ומהדאגה לגורל בשר בהמתו. חתך הרופא חתך עמוק בבשר השוק ונתעכב. כעין בועות, צחרחרות ומארכות בצבצו מתחת לקרום, מתחת

לבשר, מהן מכונסות ומהן שסועות ע"י הסכין. חתך הרופא חתך שני ופניו הרצינו:
הוא הושיט כלפי התולעים את חוד סכיניו ומנה: אחת... שתיים... שלש... חמש... תשע...
„כך, אלה הם. גלמי התולעת היחידה“.

הביט הרופא בפני הקצב העומד על ידו חזיר ושרירי לחייו מרטטים מתוך
עצבנות. הצביע בסכיניו על הבהמה, שבבדיקתה עסק, חתך בשלישית, ופנה אליו
כלאחר-יד:

— שלך?

— שלי, דוקטור!... את כל כספי השקעתי בה... — ושוב נחנק קולו בגרונו.
את עיניו האפורות, השופעות צער ותחנונים, תלה ברופא — אין בה הרבה תולעים...
אין בה...

הרופא חתך פה ושם וגם בפניו הסתמנה הבעת-צער:

— מלאה כרמון...

בלי לראות שוב את פני הקצב הורה לפועלו:

— להחרים...

דוק של ערפל כסה את עיניו של נפתלי. דמו הלם ברקותיו. כמו מבעד
למסך ראה בהוריד הפועלים מעל גבי האנקול את הבשר ובסחבם אותו סחוב והשלך,
סחוב והשלך כבשר נבלה, עד שהביאוהו לארגו החרמות. הטילוהו לתוכו והגיפו את
המכסה מתוך נקישה עמומה. באותו רגע נהר גרונו של נפתלי, לבו נצבט מכאב
וחרון אין-אונים וברכיו פקו. רגעים מספר עמד כבול-עץ וכשקש ממקומו פסע בלי
דעת לאן, ללא כל מטרה, נבוב ומשמים. לבסוף לא הבליג, הדמעות פרצו מתוך
עיניו ומפיו התמלטה קריאת יאוש כלפי עדת הקצבים, שסובבוהו:
— יהודים! שחטו אותי בלי סכין... ש—ח—ט—ו אותי!...